

10-SINF BIOLOGIYA FANIDAN MASALALAR

YECHIMI

MAXSUS GENETIK SIMVOLLAR

Odatda chatishtirish sxemalarini tuzish maqsadida maxsus genetik belgilar nishonlar (simvollar)dan foydalaniladi.

Chatishtirish uchun tanlab olingan ota ona individlar «P» harfi (lotincha parentis-ota-ona so`zining bosh harfi) bilan ifodalaniladi.

Urg`ochi jins – onalik belgisi - ♀ (dastali oyna – Zuxra Venera ko`zgusi ramzi)

Erkak jins – otalik belgisi ♂ (qalqon va yoy) Marsning qalqon ramzi bilan ifodalanadi.

Chatishtirish – X (iks) belgisi bilan ifodalanadi.

Chatishtirishdan hosil bo`lgan nasl (F) harfi (lotincha Filialis bolalar so`zining bosh harfi) bilan ifodalanadi.

«F» — harfi yoniga qo`yilgan raqam nechanchi avlod ekanligini ko`rsatadi.

F₁ — birinchi avlod

F₂ — ikkinchi avlod va hakazo

Dominant genni — katta harf bilan ifodalanadi. Masalan A

Retsissiv genni — kichik harf bilan ifodalanadi. Masalan a

Chala dominantlik — dominant gen ustiga chiziq qo`yish bilan ifodalaniladi.

Allel genlar — bir xil harf bilan belgilanadi. Faqat gomozigota organizm bo`lsa har ikkala allel bosh harf bilan (AA), geterozigota organizm esa katta— kichik bir xil harflar bilan ifodalaniladi. (Aa)

Ayrim o`simliklar, hayvon turlariga hamda odamlarga xos dominant va retsessiv tarzda nasldan naslga o`tuvchi genlarning ro`yxati.

№	Chatishtirish uchun olingan organizm	DOMINANT BELGI	RETSISSEV BELGI
1.	NO`XAT	1—Donning sariq rangi	Donning yashil rangi
		2—Donning silliqliqi	Donning burushganligi
		3—Gultojning qizil rangliligi	Donning yashil rangi
		4—Gulni qo`ltiqda joylashishi	Gulni tepa qismda joylashishi
		5—Poyasi baland bo`ylik	Poyasi past bo`ylik
		6—Mevasi yashil rangli	Mevasi sariq rangli
		7—Etilgan mevasi qavariq shaklli	Etilgan mevasi bo`g`inliligi
2.	TOMOSHA QOVOQ	1—Mevasining oqligi	Mevasining sariqligi

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

		2—Mevasining yapoloqligi	Mevasining yumoloqligi
3.	POMIDOR	1—Mevasi qizil	Mevasi sariqligi
		2—Poyaning baland bo`lishi	Poyaning past bo`lishi
		3—Mevasining sharsimonligi	Mevasining noksimonligi
		4—Poyaning qizilligi	Poyaning yashilligi
4.	SULI	1—Tez pisharlik	Kech pisharlik
		2—Normal bo`ylik	Baland bo`ylik (gigantlik)
		3—Zang zamburg`iga chidamlilik	Zang zamburg`iga moyil (chidamsiz)
		4—Poyasi kalta	Poyasi uzun
5	G`OZA	1—Normal bo`ylik	Past bo`ylik
		2—Cheklanmagan hosil shoxi	Cheklangan hosil shoxi
		3—Tolaning qo`ng`ir rangliligi	Tolaning oq rangliligi
		4—Poyasi antosian rangliligi	Poyasi yashil rangli
		5—Barg plastinkalarining chuqur kesilganligi	Barg plastinkasining kesilmaganligi
6.	HUSHBO`Y NO`XAT	1—Baland bo`ylik	Past bo`ylik
		2—Yashil dukkakli	Sariq dukkakli
		3—Donning silliqiligi	Donning burishganligi
		4—Qizil gullik	Oq gullik
7.	SHAFTOLI	1—Mevaning tukliligi	Mevasining silliqiligi
		2—Meva etining oqligi	Meva etining sariqligi
		3—Gultoj bargning oqligi	Gultoj bargning sariqligi
		4—Gultoj bargning tekisligi	Gultoj bargning voronkasimonligi
8.	QULUPNAY	1—Mevasi qizil rangli	Mevasi oqish rangli
		2—Gulkosacha bargning normalligi	Gulkosacha bargning birlashmaganligi
9.	BUG`DOY	1—Boshog`i qiltiqsiz	Boshog`i qiltiqli
		2—Boshog`i qizil rangli	Boshog`i oq rangli
		3—Past bo`yli poya	O`rta bo`yli poya
		4—Tezpisharligi	Kechpisharligi
10	HOQ`IZ	1—Guli qizil rangli	Gulii oq rangli
11	BANGI DEYONA	1—Gultoj bargning qizil rangi	Gultoj bargning oq rangi
12	DROZFI LA	1—Ko`zi qizilligi	Ko`zlari to`q qizil
		2—Tanasi kulrang	Tanasi qora
		3—Normal qanotlilik	Rudement qanotli
		4—Normal, to`g`ri qanotli	Qayrilgan qanotli
13	DENGIZ CHO`CHQASI	1—Qora Junli	Oq junli
		2—Qora Junli	Jigarrang Junli

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

		3—Uzun Junli	Kalta Junli
		4—Juni ho`rpagan	Juni silliq
14	TOVUQ	1—Oq patli	Rangdorlik
		2—Tojli	Tojsiz
		3—Gulsimon tojli	Oddiy tojli
		4—No`xatsimon tojli	Oddiy tojli
		5—Oyoqning patdorligi	Oyoqning silliqdori
		6—Normal patlanish	Ipsimon patlanish
15	QUYON	1—Juni kulrang	Junni qora
		2—Juni qoraligi	Juni oqligi
		3—Ho`rpaygan junli	Juni silliqdori
		4—Juning normalligi	Juning qisqaligi
16	TULKI	Juni platina rangli	Juni kumush rangli
17	QORAKO`L QO`Y	1—Juni kulrang	Juni qoraligi
		2—Juni oqligi	Juni qoraligi
		3—Quloq suprasi uzun	Quloq suprasi yo`q
18	SICHQON	1—Juni qoraligi	Juni jigarrangligi
		2—Uzun quloqli	Kalta quloqli
19	QORA MOL	1—Juni qoraligi	Juni jigarrangligi
		2—Shoxsizlik	Shoxlilik
		3—Olachiporlik	Juni sidirg`a, bir xil rangda
20	CHO`CHQA	1—Juni uzunligi	Juni kaltaligi
		2—Juni oq rangda	Juni qora rangda
		3—Juni qora rangda	Junni malla rangda
		4—Shaqolda borligi	Shoqaldaning bo`lmasligi
21	IT	1—Juni qora	Juni jigarrang
		2—Juni sidirg`ali	Juni ola chipor
		3—Quloq suprasining osilganligi	Quloq suprasining tik turganligi
		4—Juning qattiqdori	Juning mayinligi
22	ERON MUSHUGI	1—Juni kaltaligi	Juni uzun
23	QORA KUZAN (NORKA)	1—Juni jigarrang	Juni platina rangli
24	IPAK QURTI	1—Urug`ning qoramtir rangi	Urug`ning oq rangi
		2—Urug`ning qoramtirli	Urug`ning qiziligi
		3—Urug`ning qoramtirli	Urug`ning pushtirangligi
		4—Yosh lichinkalarning qoraligi	Yosh lichinkalarning oqligi
		5—Lichinka po`stining xoldorligi	Lichinka po`stining och rangligi
		6—Kapalakning qoramtir rangi	Kapalakning oq rangi

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

		7—Lichinkaning yo`l-yo`lligi	Lichinkaning sidirg`aligi
25	ODAM	1— Sochning qoramtir rangi	Sochning malla rangi
		2— Sochning malla emasligi	Sochning mallaligi
		3— Teri,soch va ko`zning normal spigmentatsiyasi	Albinizm
		4— Qo`y ko`zli	Ko`k yoki kulrang ko`z
		5— Yirik ko`zli	Kichik ko`zlilik
		6—Qalin labli	Yupqa labli
		7— Polidaktiliya	Besh barmoqli normal
		8— Braxidaktiliya	Normal panjali
		9— Sepkilli	Tekis yuz
		10— Normal eshitish qobilyati	Tug`ma karlik
		11— Normal sog`lomlilik	Qandli diabet
		12— Shapko`rlik	Qarong ida normal ko`rish
		13—Musbat rezus	Manfiy rezus
		14— O`naqaylik	Chapaqaylik
		15— Normal karlik	Tug`ma karlik
		16— Oziq tishlarning bo`lmasligi	Oziq tishlarning bo`lishi

DNK va RNKning tuzilishiga doir quyida berilgan masalalarni yechish.

58-BET 1-MASALA

DNK molekulasi 6000 nukleotiddan iborat. Shu DNK molekulasining uzunligini aniqlang.

YECHISH

Bir nukleotid orasidagi masofa 0,34nm yoki 3,4A(angestrum) DNK 2ta zanjirdan iborat shuning uchun $6000 \cdot 2 = 3000$

$3000 \cdot 0,34 = 1020 \text{ nm}$ gat eng

JAVOB= 1020 nm ga teng

58-BET 2-MASALA

DNK molekulasi 3000 nukleotiddan iborat, shundan 650 tasi sitozinli nukleotidlar tashkil etadi. Shu DNK molekulasining uzunligini va boshqa nukleotidlar sonini aniqlang.

YECHISH

650ta sitozin — 1300

650ta guanin —

850ta adenin — 1700

850ta guanin —

$3000 - 1300 = 1700$ ta adenine va timin A-850 S-850

$3000 \cdot 2 = 1500$ T-850 G-850

$1500 \cdot 0,34 = 510 \text{ nm}$

JAVOB= 1. DNK molekulasining uzunli 510 nm ga teng

5100 Angidtrum

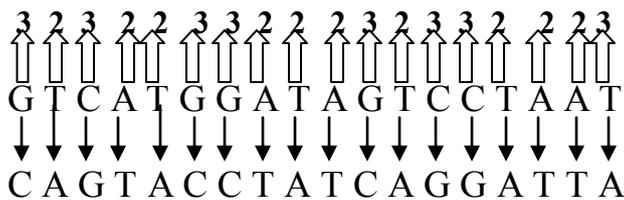
2. boshqa nukleotidlar soni 3000 nukleotid

58-BET 3-MASALA

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

Bir zanjirida GTCATGGATAGTCCTAAT nukleotidlar ketma-ketligi bo'lgan DNK molekulidagi vodorod bog'lar sonini aniqlang.

YECHISH

ADENIN va TIMIN nukleotidlari orasida 2ta H₂ bo'ladi. Ya'ni A=T

GUANIN va SITOZIN nukleotidlari orasida 3ta H₂ bo'ladi. Ya'ni G=S

$$\left. \begin{array}{l} 11 \cdot 2 = 22 \text{ AT} \\ 7 \cdot 3 = 21 \text{ GS} \end{array} \right\} 43\text{ta} \quad \text{JAVOB} = \text{DNK molekulidagi vodorod bog'lar soni } 43\text{ta}$$

58-BET 4-MASALA

Tekshirishlar natijasida i-RNK tarkibida 34% guanine, 18% uratsil, 28% sitozin, 20% adenine borligi aniqlandi. Mazkur i-RNK uchun matritsa bo'lgan DNK tarkibidagi nukleotidlarning % larini aniqlang.

YECHISH

i-RNK (matritsali)-2%ni tashkil etadi.

RNK ribonuklein kislota 3 turga bo'linadi.

Informatsion 2% **Transport 18%** **Ribosomal 80%**

$$\left. \begin{array}{l} G-34\% \\ S-28\% \end{array} \right\} 62\% \quad 62:2=31 \quad \text{Guanin } 31\% = \text{Sitozin } 31\%$$

$$\left. \begin{array}{l} U-18\% \\ A-20\% \end{array} \right\} 38\% \quad 38:2=19 \quad \text{Adenin } 19\% = \text{Uratsil } 19\%$$

$$\text{YOKI } \left. \begin{array}{l} A-U \\ G-S \end{array} \right\} 20+18=38 \quad 38:2=19$$

$34+28=62 \quad 62:2=31$ **JAVOB= DNK tarkibidagi nukleotidlar Adenin 19% Guanin 31% Sitozin 31% Timin 19% ni tashkil etadi. Izoh: RNKda Timin nukleotidi bo'lmaydi o'rniga Uratsil nukleotidi bo'ladi.**

58-BET 5-MASALA

DNK molekulasining uzunligi 850 nm gat eng. DNK molekulasidagi nukleotidlar sonini aniqlang.

YECHISH

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

850:0,34=2500ta nukleotid bor . **JAVOB =DNK** qo`sh spiral shaklida bo`lgani uchun **2ta zanjirdan iborat 2500*2=5000ta nukleotid bor .**

59-BET 1-MASALA

DNK ning berilgan zanjiri asosida genetik kod jadvalidan foydalanib jadvalni to`ldirining.

DNK ning 1-zanjiri	A	T	G	T	T	T	A	A	T	C	C	G	T	T	A	C	T	C
DNK ning 2-zanjiri																		
i-RNK																		
Antikodon																		
aminokislota																		

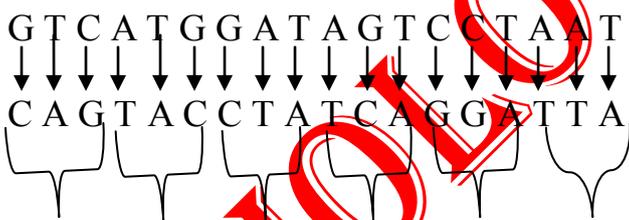
YECHISH

DNK ning 1-zanjiri	A	T	G	T	T	T	A	A	T	C	C	G	T	T	A	C	T	C
DNK ning 2-zanjiri	T	A	C	A	A	A	T	T	A	G	G	C	A	A	T	G	A	G
i-RNK	A	U	G	U	U	U	A	A	U	C	C	G	U	U	A	C	U	C
Antikodon	U	A	S	A	A	A	U	U	A	G	G	C	A	A	U	G	A	G
aminokislota	Triozin			Fenilalanin			Leysin			Glitsin			Asparagin			Glutamin		

59-BET 2-MASALA

GTCATGGATAGTCCTAAT nukleotidlar ketma-ketligidan iborat DNK molekulasi asosida sintezlangan i-RNK molekulasidagi nukleotidlar ketma-ketligini va oqsildagi aminokislotalar sonini aniqlang.

YECHISH

Glutamin Tirozin Leysin Cerin Glitsin Leysin **JAVOB= 6ta aminokislota bor**

59-BET 3-MASALA

Oqsil molekulasida aminokislotalar quyidagi tartibda joylashgan. Ser-glu-asp-tri-fen-ley-ala. Genetik kod jadvalidan foydalanib ushbu aminokislotalar ketma-ketligiga mos i-RNK molekulasidagi nukleotidlar ketma-ketligini ko`rsatib bering.

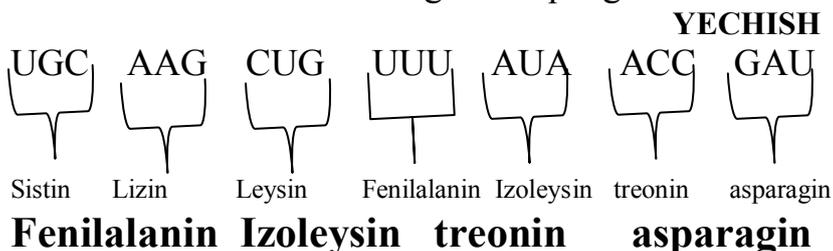
YECHISH

60-BET 4-MASALA

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

i-RNK molekulasida UGCAAGCUGUUUAUAACCGAU tartibida nukleotidlar ketma-ketligi berilgan. Genetik kod jadvalidan foydalanib ushbu nukleotidlar ketma-ketligiga mos aminokislotalar ketma-ketligini aniqlang.

Javob = Sistin- Lizin Leysin

60-BET 5-MASALA

450 nukleotid juftligidan iborat DNK bo`lgi asosida sintezlangan i-RNK dagi nukleotidlar sonini va oqsildagi aminokislotalar sonini hamda oqsilning massasini aniqlang.

YECHISH

450:3=150ta aminokislota

150:120=18000 Dalton oqsilni og`irligi JAVOB= nukleotidlar soni-450ta aminokislotalar soni-150ta oqsilning massasi 18000dalton

60-BET 6-MASALA so`raladi

Oqsilning massasi 36000 ga teng bo`lsa, shu oqsilga mos i-RNK dagi va DNK dagi nukleotidlar sonini aniqlang.

YECHISH

36000:120=300

300*3= 900 NUKLEOTID DNK =900*2=1800 nukleotid bor JAVOB =1800ta nukleotid

Hujayrada energiya almashinuviga doir quyida berilgan masalalarni yechish.

60-bet 1-masala

675 g glukoza fermentlari ishtirokida aerob sharoitida bosqichma-bosqich parchalansa qancha energiya hosil bo`ladi?

YECHISH

$C_6H_{12}O_6=180g$

180—2800kj (to`liq energiya ajralib chiqishi)

675— X kj

$X= \frac{2800*675}{180}=10500kj$

JAVOB=10500kj

60-BET 2-MASALA

Glikoliz jarayonida 4500 g glukoza parchalangan bo`lsa, hujayrada qancha sut kislota hosil bo`ladi?

YECHISH

X=4500

$C_6H_{12}O_6+2H_3PO_4+2ADF=2C_3H_6O_3+2ATF+2H_2O$

180gr—2 mol

4500gr —X mol X=50mol sut kislota

X= $\frac{4500*2}{180}=50ml$ sut kislota

180

JAVOB=50mol sut kislota

60-BET 3-MASALA

Muskullarda 7 mol glukoza parchalandi. Shundan 3 mol glukoza kislorod ishtirokida, 4 mol glukoza kislorod ishtirokisiz parchalandi. Qancha CO₂, H₂O, sut kislota hosil bo`ladi.

1mol 6mol 42mol

1) $1\text{ mol} \text{---} 6\text{ mol}$
 $CO_2\ 3\text{ mol} \ C_6H_{12}O_6 \text{---} X\text{ mol } CO_2 \quad X = 18\text{ mol } CO_2$

2) $1\text{ mol} \text{---} 42\text{ H}_2\text{O}$
 $3\text{ mol} \text{---} Y\text{ H}_2\text{O}$

$Y = 126\text{ mol } H_2O$

1) $1\text{ mol} \text{---} 2 \quad X = 8\text{ mol } C_3H_6O_3 \text{ sut kislota}$
 $4\text{ mol} \text{---} X$

3) $1\text{ mol} \text{---} 2 \quad Y = 8\text{ mol } H_2O$
 $4\text{ mol} \text{---} Y$

JAMI: $126 + 8 = 134\text{ mol } H_2O$

$8\text{ mol } C_3H_6O_3$

$18\text{ mol } CO_2$ JAVOB = $18\text{ mol } CO_2$ va $134\text{ mol } H_2O$ hosil bo`ldi. $8\text{ mol } C_3H_6O_3$ sut kislota

60-BET 15-MASALA

Anaerob nafas olish jarayonida sitoplazmada 14 molekula sut kislota hosil bo`ldi. Parchalangan glukozaning miqdorini aniqlang.

YECHISH

$1\text{ mol } C_6H_{12}O_6 \text{---} 2\text{ mol } C_3H_6O_3$

$X\text{ mol } C_6H_{12}O_6 \text{---} 14\text{ mol } C_3H_6O_3$

$X = \frac{1 \cdot 14}{2} = 7\text{ mol } C_6H_{12}O_6$

JAVOB = $7\text{ mol } C_6H_{12}O_6$

60-BET 16-MASALA so`raladi

Dissimilatsiya jarayonida 7 mol glukoza parchalangan. Agar 2 mol glukoza to`liq parchalangan bo`lsa, qancha (mol) ATF sintezlangan.

YECHISH

2mol

$1\text{ mol } (C_6H_{12}O_6) \text{---} 38\text{ mol } (ATF)$

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

$X = \frac{38 \cdot 2}{1} = 76 \text{ molATF}$

1

JAVOB= 76 molATF hosil bo`adi.

85-BET 1-MASALA

Ota-onasi qora ko`zli (A) bo`lgan, ko`k ko`zli (a) yigit, otasi qora ko`zli, onasi ko`k ko`zli ayolga uylangan. Ushbu nikohdan ko`k ko`zli o`g`il tug`uldi. Ota-ona va farzandning g`inotiplarini aniqlang.

YECHISH

Belgi yoki fenotip	genotip
Qora	A
Ko`k	a

Yigitning ota onasi ——— $\text{♂} Aa \times \text{♀} Aa$

Yigit ——— aa

Qizning ota onasi $\text{♂} Aa \times \text{♀} aa$

Qiz ——— $\text{♀} aa$

yigit ko`k qiz ko`k

P= $\text{♂} aa \times \text{♀} aa$

Gameta

F₁ — birinchi avlod

nevara ko`k ko`zli o`g`il farzand tug`ildi.

JAVOB = Otaning genotipi ——— $\text{♂} aa$

Onaning genotipi ——— $\text{♀} aa$

Farzandning genotipi ——— $\text{♂} aa$

85-BET 2-MASALA

G`o`za tolasining qo`ng`ir rangi gomozigota holatdagi gen bilan ifodalanadi. Ushbu genning retsessiv alleli oq rangni yuzaga keltiradi. Geterizigota holdagi individlarda tolasini novvot rangda bo`ladi. Qo`ng`ir tolali bilan oq tolali g`o`za navlari chatishtirilganda F₁ da 1800 ta o`simlik olingan. Shundan nechtasi novvot rangda.

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Qo`ng`ir	A	AA
oq	a	aa
Novvot	Aa	Aa

Qo`ng`ir Oq

P= $\text{♂} AA \times \text{♀} aa$

Gameta

A a

F₁— birinchi avlod

Aa novvotrang g`oza

JAVOB = Hammasi novvot rangda bo`ladi — Aa
1800 ta novvotrang go`za

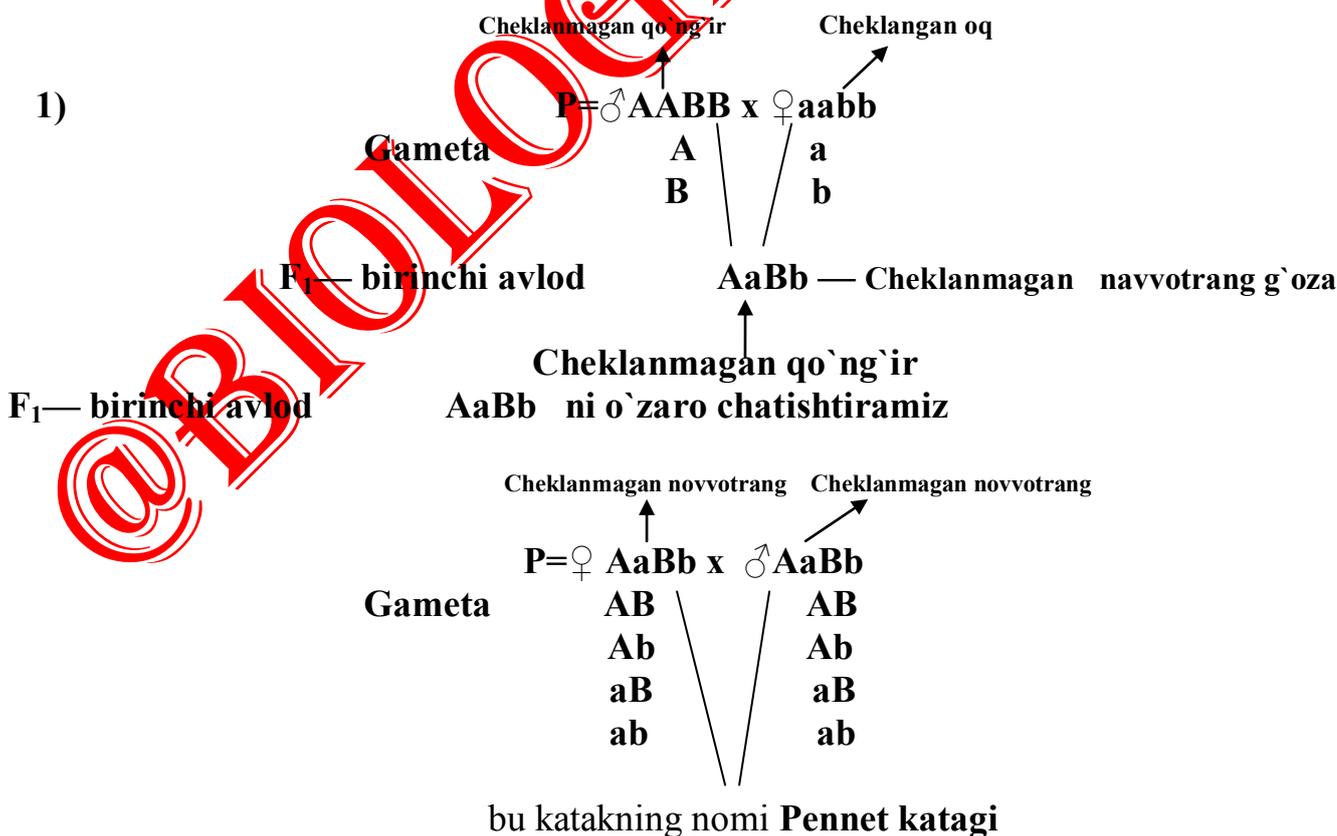
87-BET 1-MASALA

G`O`ZA O`SIMLIGIDA hosil shoxi cheklanmagan va cheklangan tipda , tola rangi esa qo`ng`ir va oq bo`ladi. Shoxning cheklanmagan tipda bo`lishligi cheklangan tipda bo`lishligi ustidan to`liq, qo`ng`ir rangda esa oq rangi ustidan to`liqsiz dominantlik qiladi.

- 1) Cheklanmagan shoxli, qo`ng`ir tola g`o`za o`simliklar cheklangan shoxli, oq tolali o`simliklar bilan chatishtirilganda F₁ da olingan o`simliklarning hammasi cheklanmagan shoxli va novvotrang tola bergan. F₁ o`simliklari o`z-o`ziga chatishtirilib keyingi avlod olinsa ularning fenotipi qanday bo`ladi? Fenotipik sinflarning nisbatini aniqlang.
- 2) F₁da olingan o`simliklar cheklangan shoxli va oq tolali o`simliklar bilan chatishgtirilsa keyingi avlodda olingan o`simliklarning genotipi va fenotipini aniqlang.

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Hosil shoxi cheklanmagan	A	AA, Aa
Hosil shoxi Cheklangan	a	aa
Tola rangi qo`ng`ir	B	BB, Bb
Tola rangi novvotrang	Bb	Bb

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

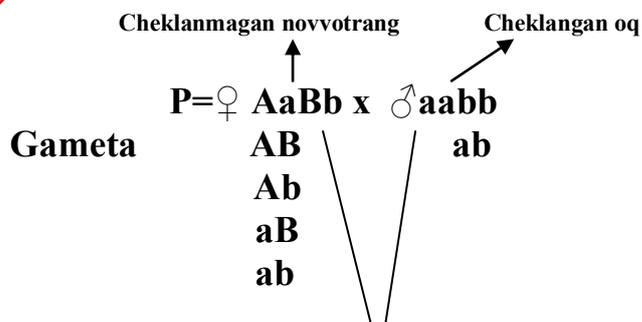
F2

♂	AB	Ab	aB	ab
♀	AB Cheklanmagan qo'ng'ir	AABb Cheklanmagan novvotrang	AaBB Cheklanmagan qo'ng'ir	AaBb Cheklanmagan novvotrang
Ab	AABb Cheklanmagan novvotrang	AAbb Cheklanmagan oq	AaBb Cheklanmagan novvotrang	Aabb Cheklanmagan oq
aB	AaBB Cheklanmagan qo'ng'ir	AaBb Cheklanmagan novvotrang	aaBB Cheklangan qo'ng'ir	aaBb Cheklangan novvotrang
ab	AaBb Cheklanmagan qo'ng'ir	Aabb Cheklanmagan oq	aaBb Cheklangan novvotrang	aabb Cheklangan oq

JAVOB

Genotip xili	gen	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Somi
1	AABB	Cheklanmagan qo'ng'ir	3
2	AABb	Cheklanmagan qo'ng'ir	6
3	AAbb	Cheklanmagan oq	3
4	aaBB	Cheklangan qo'ng'ir	3
5	aaBb	Cheklangan novvot	2
6	aabb	Cheklangan oq	1
Jami=16			

2.) **Shart bo'yicha** F₁da olingan o'simliklar cheklangan shoxli va oq tolalio'simliklar bilan chatishgtirilsa keyingi avlodda olingan o'simliklarning genotipi va fenotipini aniqlang.

♂	AB	Ab	aB	ab
♀	ab	AaBb	Aabb	aaBb
			aabb	

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

	Cheklanmagan novvotrang	Cheklanmagan oq	Cheklangan novvotrang	Cheklangan oq
--	-------------------------	-----------------	-----------------------	---------------

JAVOB

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	AaBb	1	Cheklanmagan novvotrang	1
2	Aabb	1	Cheklanmagan oq	1
3	aaBb	1	Cheklangan novvotrang	1
4	aabb	1	Cheklangan oq	1
JAMI 4				

87-BET 2 –MASALA

Odamlarda polidaktiliya va o`naqaylik dominant belgilardir. Otasi olti barmoqli onasio har ikala belgiga sog`lom oiladan chapaqay va barmoqlari soni normal bola tug`iladi. Bu oilada yana qanday fenotipli bolalar tug`ulishi mumkin.

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Polidaktiliya yoki (6 barmoqli)	A	AA, Aa
Normal barmoq yoki (besh barmoqli)	a	aa
O`NAQAYLIK	B	BB, Bb
CHAPAQAYLIK	b	bb

Normal barmoq O`NAQAYLIK

6 barmoqli O`NAQAYLIK

1)

♂ \ ♀	AB	Ab	aB	ab
aB	AaBB Polidaktiliya o`naqay	AaBb Polidaktiliya o`naqay	aaBB Besh barmoqli O`naqaylik	aaBb Besh barmoqli O`naqaylik
ab	AaBb Polidaktiliya o`naqay	Aabb Polidaktiliya chapaqaylik	aaBb Besh barmoqli O`naqaylik	aabb Besh barmoqli chapaqaylik

JAVOB

	gen	Genotip	Fenotip	Fenotip
--	-----	---------	---------	---------

96———100%

96= 100

X——72%

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	AABB	1	Mevasi tukli va oq rangda	8
2	AABb	2	Mevasi tukli va oq rangda	16
3	AaBB	2	Mevasi tukli va oq rangda	16
4	AaBb	4	Mevasi tukli va oq rangda	32
5	AAbb	1	Mevasi tukli va sariq rangda	8
6	Aabb	2	Mevasi tukli va sariq rangda	16
Jami=96				

96:8*2=24

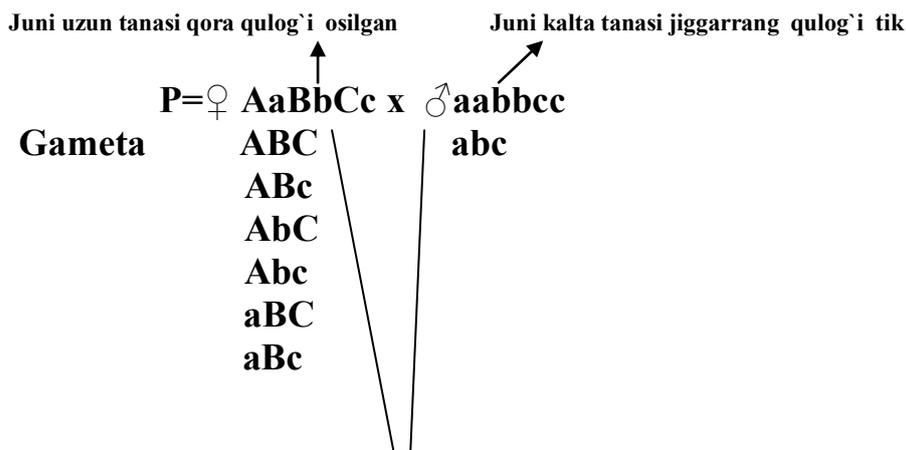
JAVOB= ikkinchi belgi bo'yicha gomozigotali dominant bo'lgan AABB va AaBB Mevasi tukli va oq rangda Shaftolilar 24tani tashkil etadi.

88-BET 4-MASALA

Itlardan yungining uzun bo'lishi tanasi qora rangda bo'lishi va quloqlarning osilganligi yungining kalta bo'lishi tanasi jigarrang rangda bo'lishi va quloqlarning tikka bo'lishiga nisbatan ustunlik qiladi. Barcha belgisi bo'yicha geterozigota it, hamma belgilari bo'yicha gomozigota retsessiv it bilan chatishtirilgan bo'lsa, olinadigan avloddagi itlarning foizining tanasi qora rangda bo'ladi?

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Juni uzun	A	AA, Aa
Juni kalta	a	aa
Tanasi qora rangda	B	BB, Bb
Tanasi jigarrang	b	bb,
Qulog'i osilgan	C	CC Cc
Qulog'i tik	c	cc

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

abC

abc

♀ \ ♂	abc	Genot ip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenoti p Soni
ABC	AaBbCc Juni uzun Tanasi qora rangda Qulog`i osilgan	1	AaBbCc	1	Juni uzun Tanasi qora rangda Qulog`i osilgan	1
ABc	AaBBcc Juni uzun Tanasi qora rangda Qulog`i tik	2	AaBBcc	1	Juni uzun Tanasi qora rangda Qulog`i tik	1
AbC	AabbCc Juni uzun Tanasi jigarrang Qulog`i osilgan	3	AabbCc	1	Juni uzun Tanasi jigarrang Qulog`i osilgan	1
Abc	Aabbcc Juni uzun Tanasi jigarrang Qulog`i tik	4	Aabbcc	1	Juni uzun Tanasi jigarrang Qulog`i tik	1
aBC	aaBbCc Juni kalta Tanasi qora rangda Qulog`i osilgan	5	aaBbCc	1	Juni kalta Tanasi qora rangda Qulog`i osilgan	1
aBc	aaBbcc Juni kalta Tanasi qora rangda Qulog`i tik	6	aaBbcc	1	Juni kalta Tanasi qora rangda Qulog`i tik	1
abC	aabbCc Juni kalta Tanasi jigarrang Qulog`i osilgan	7	aabbCc	1	Juni kalta Tanasi jigarrang Qulog`i osilgan	1
abc	aabbcc Juni kalta Tanasi jigarrang Qulog`i tik	8	aabbcc	1	Juni kalta Tanasi jigarrang Qulog`i tik	1
Jami=8						

JAVOB= Tanasi qora rangda ITLAR 50 %

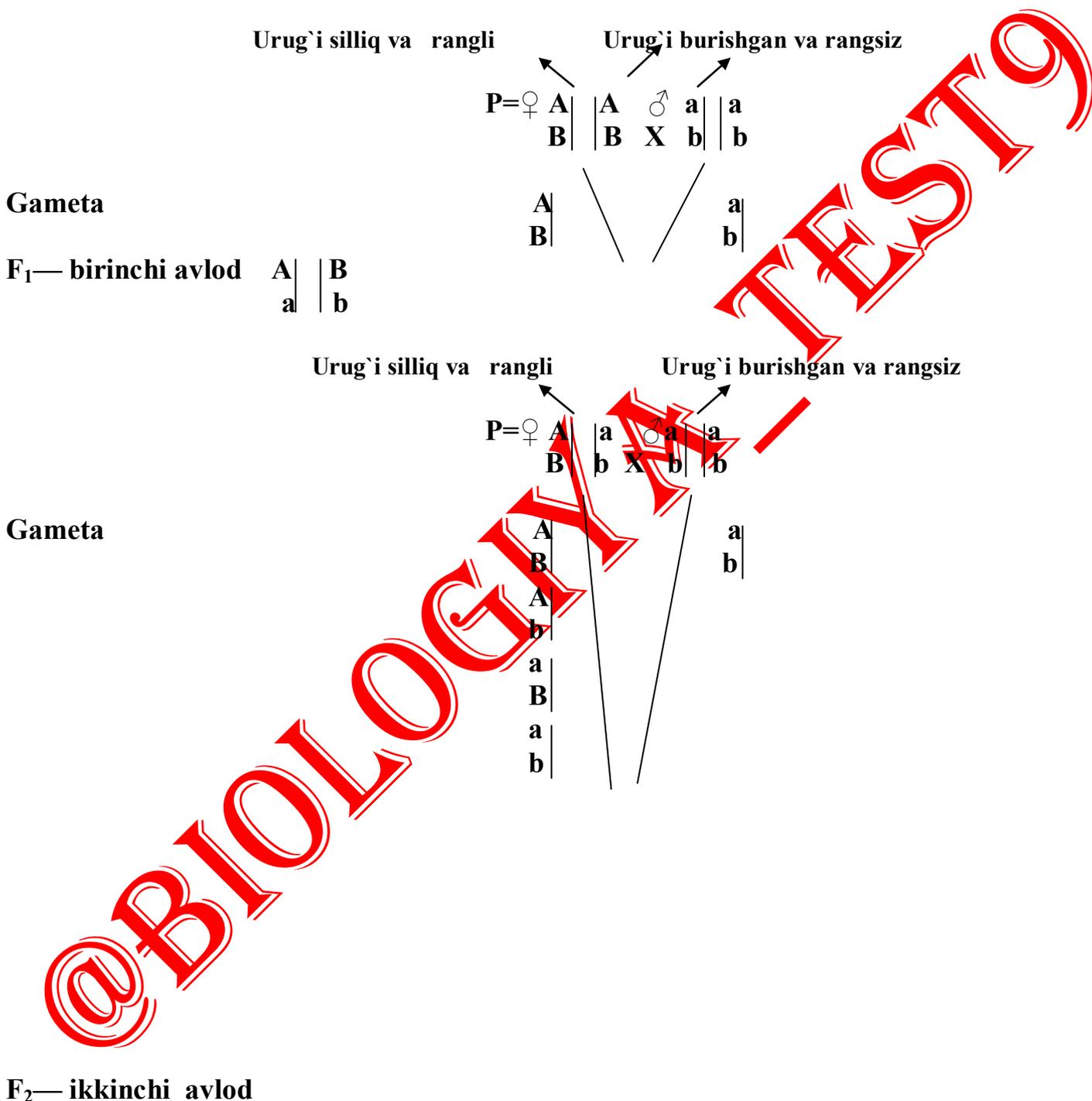
91-BET 1-MASALA

Makkajo`xori urug`ining silliq va rangli formasi bilan burushgan va rangsiz formasi chatishtirilganda 1- avlodda silliq va bo`yalgan urug`lar hosil bo`ldi, 1- avlod dyuragaylari ikkala belgisi bo`yicha retsessiv organism bilan chatishtirilganda avlodda 8304 ta rangli silliq 298ta burushgan rangli 304 ta silliq rangsiz 8326 ta burushgan rangsiz urug`lik makkajo`xori o`simligi olingan bo`lsa genotipi ota-onaga o`xshash o`simliklar nec foizini tashkil etadi?

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
--------------------	-----	---------

- Makkajo`xori urug`i silliq A
- Makkajo`xori urug`i burishgan a
- Makkajo`xori urug`i rangli B
- Makkajo`xori urug`i rangsiz b

♀ \ ♂	$\frac{A}{B}$	$\frac{A}{b}$	$\frac{a}{B}$	$\frac{a}{b}$
-------	---------------	---------------	---------------	---------------

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

$\begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$	$\begin{matrix} A \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$ Urug`i silliq va rangli 8304	$\begin{matrix} A \\ b \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$ Urug`i silliq va rangsiz 304	$\begin{matrix} a \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$ Urug`i burishgan va rangli 298	$\begin{matrix} a \\ b \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$ Urug`i burishgan va rangsiz 8326
--------------------------------------	--	--	--	--

JAVOB

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	$\begin{matrix} A \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$	1	Urug`i silliq va rangli	8304
2	$\begin{matrix} A \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$	1	Urug`i silliq va rangsiz	304
3	$\begin{matrix} A \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$	1	Urug`i burishgan va rangli	298
4	$\begin{matrix} a \\ B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$	1	Urug`i burishgan va rangsiz	8326
JAMI=17232				

$$8304+8326+304+298=17232\text{ta}$$

$$17232—100\%$$

$$16630 —X=96,5\% \quad \text{morganida } 3,5\%$$

JAVOB= Ota onaga o`xshaydi 96,5% $AaBb$ 8304 ta Urug`i silliq va rangli $aabb$ 8326 ta Urug`i burishgan va rangsiz $8304+8326=16630$ tasi

91-BET 2-MASALA

Makkajo`xori maysalarinig sariq yoki yaltiroq bo`lishi yashil va xira bo`lishiga nisbatan retsessiv belgidir. Bu genlar birikkan holda irsiylanadi. Digeterozigota o`simlikdan taxliliy chatishtirish natijasida olingan 726ta o`simlikdan 128tasi krossover formalar ekanligini aniqlandi. Hosil bo`lgan o`simliklardan nechtasini maysasi yashil ranga ega bo`ladi?

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Makkajo`xori maysasi yashil	A	
Makkajo`xori maysasi xira	B	
Makkajo`xori maysasi sariq	a	
Makkajo`xori maysasi yaltiroq	b	

ysasi yashil va xira maysasi sariq va yaltiroq

$$= \begin{matrix} \text{♀} & A \\ & B \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix} \times \begin{matrix} \text{♂} & a \\ & b \end{matrix} \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$$

Gameta

$$\begin{matrix} A \\ B \\ A \end{matrix} \quad \begin{matrix} a \\ b \end{matrix}$$

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

b
a |
B |
a |
b |

F₂— ikkinchi avlod

♂	A B	A b	a B	a b
♀	a b	A a B b Maysasi yashil va xira 299 Krossingoverga uchramagan	A a b b maysasi yashil va yaltiroq 64 Krossingoverga uchragan	a a b b maysasi sariq va yaltiroq 299 Krossingoverga uchramagan

JAVOB

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	A a B b	1	Urug`i silliq va rangli	299
2	A a B b	1	Urug`i silliq va rangsiz	64
3	A a B b	1	Urug`i burishgan va rangli	64
4	a a B b	1	Urug`i burishgan va rangsiz	299
JAMI=726				

128:2=64ta Krossingoverga uchragan makkajo`xori

598:2=299ta Krossingoverga uchramagan makkajo`xori

726-128=598

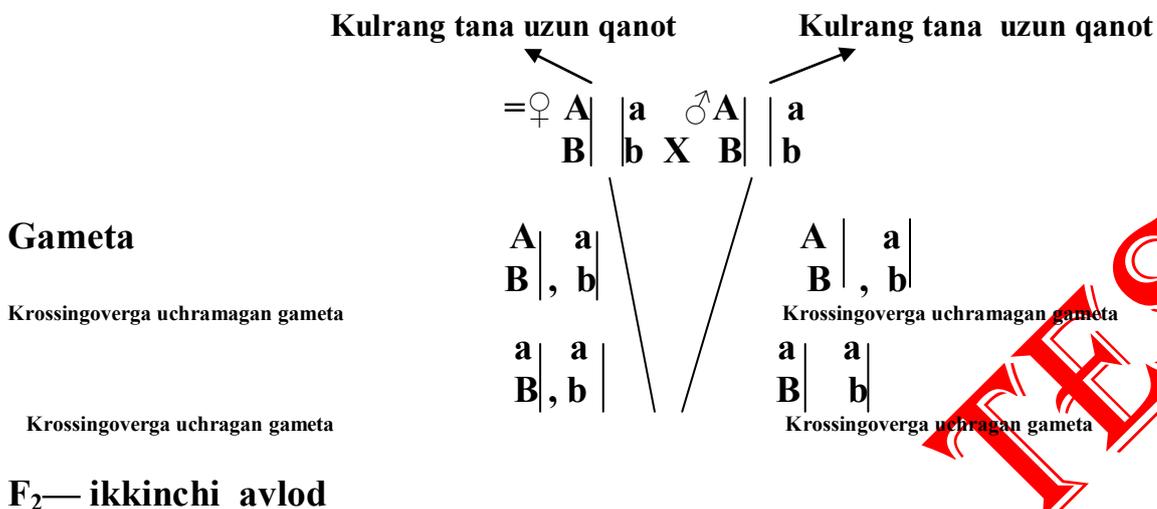
64+299=363ta yashil maysa JAVOB= 363 ta yashil maysali

91-BET 3-MASALA

Drozofila pashshasida qanot shakli va tana rangini ifoda etuvchi genlar bitta xromosomada joylashgan. Erkak va urg`ochi drozofila pashshalariga A va B genlar faqat otasidan o`tgan. Digiziterizigota kul rang tanali normal qanotli urg`ochi va erkak dropzofil pashshalari o`zaro chatishtirildi. Avlodda allel genlarning o`rin almashishi natijasida krossengover %i 17%ni tashkil etadi. Avlodning necha %ini kulrang tanali kalta qanotli va qora tanali normal qanotli pashshalar tashkil etadi?

YECHISH kerak

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Kulrang tana	A	
Qora tana	a	
Normal qanot	B	
kalta qanot	b	

♀ \ ♂	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$
$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{A}{B} \mid \frac{A}{B}$ Kulrang tana uzun qanot 20.75% Krossingoverga uchramagan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana uzun qanot 20.75% Krossingoverga uchramagan	$\frac{A}{B} \mid \frac{A}{B}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{B}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan
$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana normal qanot 20.75% Krossingoverga uchramagan	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$ Qora tana uzun qanot 20.75% Krossingoverga uchramagan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana kalta qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$ qora tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan
$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana kalta qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{A}{B} \mid \frac{A}{B}$ Kulrang tana kalta qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan
$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$ qora tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{A}{B} \mid \frac{a}{b}$ Kulrang tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan	$\frac{a}{B} \mid \frac{a}{b}$ qora tana normal qanot 1.4% Krossingoverga uchragan

83%:4= 20.75%

17%:12=1.4%

JAVOB 1. Kulrang tana kalta qanot 1.4%*3=4.2% tashkil etadi.

JAVOB 2. Qora tana normal qanot 1.4%*3=4.2% tashkil etadi

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

97-BET 1- MASALA

Bolalarda immunitet yetishmasligi γ - globulin sintezlanmasligi oqibatida vujudga keladi. Ushbu kasallikni keltirib chiqaruvchi genning bir turi autosomada, ikkinchi turi jinsiy X xromosomada joylashgan. Kasallik belgisi ikkala holda ham retsessiv irsiylanadi. Ona ikki belgi bo'yicha geterozigotali, ota sog'lom va uning avlodlarida kasallik kuzatilmagan bo'lsa, tug'ilgan farzandlarning necha %i 1-belgi bo'yicha sog'lom bo'ladi?

JAVOB= birinchi belgisi bo'yicha hammasi 100% sog'lom

97-BET 2- MASALA

Daltonizm va kar saqovlik belgilari retsessiv belgilaridir. Daltonizm geni X xromosomada, kar-soqovlik geni autosomada joylashgan. Daltonik va kar-soqov erkak sog'lom ayolga uylanganda oilada bitta o'g'il daltonik, kar-soqov, bitta qiz daltonik, lekin normal eshitadigan bo'lib tug'ilgan. Bu oilada ikkala belgisi bo'yicha ham kasal qiz tug'ilishi mumkinmi?

YECHISH

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
--------------------	-----	---------

Ko'zi sog'lom
Daltonik kasallik
Kar saqov
Yaxshi eshitadigan sog'lom

X^D
 x^d
 e
 E

Yaxshi eshitadigan sog'lom Ko'zi sog'lom Kar saqov Ko'zi sog'lom

Gameta

P= ♀ $Ee X^D X^d$ ♂ $ee X^d y$

EX^D EX^d eX^D eX^d ex^d ey

genotip= 1:1:1:1:1:1:1:1
 fenotip= 1:1:1:1:1:1:1:1

♂	EX^D	EX^d	eX^D	eX^d
♀ ex^d	$EeX^D x^d$ Yaxshi eshitadigan Ko'zi sog'lom qiz	$EeX^d x^d$ Yaxshi eshitadigan daltonik qiz	$eeX^D x^d$ Kar saqov Ko'zi sog'lom qiz	$eeX^d x^d$ Kar saqov daltonik qiz
♀ ey	$EeX^D y$ Yaxshi eshitadigan Ko'zi sog'lom o'g'il	$EeX^d y$ Yaxshi eshitadigan daltonik o'g'il	$eeX^D y$ Kar saqov Ko'zi sog'lom o'g'il	$eeX^d y$ Kar saqov daltonik o'g'il

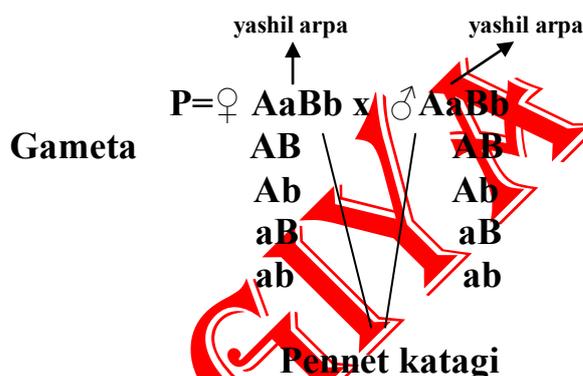
JAVOB= 2ta belgisi bo'yicha 2ta kasal qiz tug'iladi.

102-bet 1-masala

Arpa o`simligida xlorofill pigmentini sintezlashda 2 ta ferment qatnashadi. Ularning bo`lmasligi pigment sintezini buzilishiga olib boradi. Har bir fermentning sintezi har xil autosomalarda joylashgan dominant (Ava B) genlar bilan ifodalanadi. Agar fermentning bittasi bo`lmasa, o`simlik oq rangda, 2-fermentning bo`lmasligi sariq rangda bo`lishiga olib keladi. Ikkala fermentning bo`lmasligi o`simlikning oq rangini, ikkalasining bo`lishi yashil rangini ta`minlaydi. Agar digeterozigota arpalar o`zaro chatishilsa, avlodda olingan duragaylarning nech foizi faqat yashil rangli bo`ladi?

YECHISH

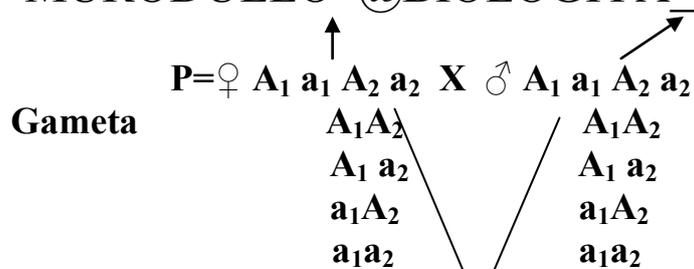
Belgi yoki fenotip	gen	genotip
Yashil		AB
Sariq		Ab
oq		aB ab

♂ \ ♀	AB	Ab	aB	ab
AB	AABB yashil	AABb yashil	AaBB yashil	AaBb yashil
Ab	AABb yashil	AAbb Sariq	AaBb yashil	Aabb sariq
aB	AaBB yashil	AaBb yashil	aaBB oq	aaBb oq
ab	AaBb yashil	Aabb sariq	aaBb oq	aabb oq

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	AABB	1	yashil	9
2	AABb	2	yashil	
3	AaBB	2	yashil	
4	AaBb	4	yashil	

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

Pennet katagi

	$A_1 A_2$	$A_1 a_2$	$a_1 A_2$	$a_1 a_2$
$A_1 A_2$	$A_1 A_1 A_2 a_2$			
$A_1 a_2$	$A_1 A_1 A_2 a_2$			
$a_1 A_2$	$A_1 a_1 A_2 A_2$	$A_1 a_1 A_2 a_2$	$a_1 a_2 A_2 A_2$	$a_1 a_1 A_2 a_2$
$a_1 a_2$	$A_1 a_1 A_2 a_2$			

$F_1 = A_1 a_1 A_2 a_2$ — 120ta

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	$A_1 A_1 A_2 A_2$	1	Oyog'ida pati bor	15
2	$A_1 A_1 A_2 a_2$	2	Oyog'ida pati bor	
3	$A_1 a_1 A_2 A_2$	2	Oyog'ida pati bor	
4	$A_1 a_1 A_2 a_2$	4	Oyog'ida pati bor	
5	$A_1 A_1 a_2 a_2$	1	Oyog'ida pati bor	
6	$A_1 a_1 a_2 a_2$	2	Oyog'ida pati bor	
7	$a_1 a_2 A_2 A_2$	1	Oyog'ida pati bor	
8	$a_1 a_1 A_2 a_2$	2	Oyog'ida pati bor	
9	$a_1 a_1 a_2 a_2$	1	Oyog'ida pati yo'q	1
Jami=1120				

$$F_2 = \text{jami } 1120 : 16 = 70$$

$$70 \text{tadan } 70 * 4 = 280$$

JAVOB=280 ta digomozogotali

102-bet 4-MASALA

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA_TEST9

Otlar yungining kulrang belgisi ikki xil allel bo'lmagan dominant gen ishtirokida rivojlanadi. Ularda B qora, b malla rangni ifodalaydi. Boshqa xromosomada joylashgan I gen; B va b genlar funksiyasini susaytiradi va otlar rangi kulrang bo'lib qoladi. Gomozigota kulrang biya bilan malla yungli ayg'ir chatishtirilgan. F₁ da kulrang otlar olingan. Ular o'zaro chatishtirilganda F₂ 12 ta kulrang 3 ta qora va 1 ta malla yungli otlar olingan. Chatishtirilishda ishtirok etgan biya va ayg'irning, F₁ va F₂ duragay otlarning genotipini aniqlang?

Belgi yoki fenotip	gen	genotip
--------------------	-----	---------

kulrang
qora
malla

↑ kulrang ↑ malla
P=♀ IIBB X ♂ iibb

Gameta

IB iB

F₁— birinchi avlod IiBb kulrang

↑ kulrang ↑ ulrang
P=♀ IiBb X ♂ IiBb

IB Ib iB ib IB Ib iB ib

Pennet katagi

♀ \ ♂	IB	Ib	iB	ib
IB	IIBB kulrang	IIBb kulrang	IiBB kulrang	IiBb kulrang
Ib	IIBb kulrang	Iibb kulrang	IiBb kulrang	Iibb kulrang
iB	IiBB kulrang	IiBb kulrang	iiBB qora	iiBb qora
ib	IiBb kulrang	Iibb kulrang	iiBb qora	iiib malla

Genotip xili	gen	Genotip Soni	Fenotip	belgi xususiyati	Fenotip Soni
1	IIBB	1	kulrang		12
2	IIBb	2	kulrang		
3	Iibb	2	kulrang		
4	IiBB	4	kulrang		

SAYDULLAYEV MURODULLO @BIOLOGIYA TEST9

5	Ii bb	1	kulrang	
6	Ii Bb	2	kulrang	
7	ii BB	1	qora	3
8	ii Bb	2	qora	
9	ii bb	1	malla	1
Jami=16				

JAVOB= fenotipda =12ta kulrang 3ta qora 1ta kulrang

@BIOLOGIYA - TEST9